

Ex ungue leonem

Genial.ly w pracy łacinnika

DOI: 10.47050/jows.2023.4.69-77

Przyspieszony rozwój technologii i przemiany społeczne wymuszają na nauczycielach konieczność poszukiwania coraz to nowszych metod nauczania. Jeśli nauczyciel pragnie dotrzeć do młodych ludzi i zainteresować ich prezentowaną wiedzą, musi komunikować się z nimi ich językiem. Aplikacje i programy edukacyjne świetnie sprawdzają się w dydaktyce języków nowożytnych, ale czy można je odnieść do języka łacińskiego, którym dzisiaj nie mówi żaden naród? Wydaje nam się, że jak najbardziej, ponieważ łacina ze swoją uporządkowaną strukturą fleksyjną, składniową i leksykalną stanowi w tym zakresie doskonały materiał do wykorzystania.

W dzisiejszym systemie edukacji język łaciński może stanowić doskonałą bazę dla nauczycieli różnych przedmiotów, zarówno humanistycznych, jak i ścisłych. Z przedstawionych przez nas w artykule materiałów mogą skorzystać nie tylko łacinnicy oraz nauczyciele języków nowożytnych, lecz także biolodzy, a nawet historycy opowiadający o rzymskim imperium i jego kulturze.

Chciałybyśmy zatem zaproponować dwa zestawy ćwiczeń oparte na tym samym materiale leksykalnym, jaki wyznaczają nazwy zwierząt. Oba oznaczyłyśmy wspólnym tytułem *Ex ungue leonem*, a nauczyciel dokonuje wyboru, czy chciałby treści te wprowadzić w formie lekcji gramatycznej czy *stricte* leksykalnej. Obie propozycje bazują na wykorzystaniu platformy edukacyjnej Genial.ly w wersji bezpłatnej.

Lekcje, które przedstawiamy, opierają się na planszy zawierającej 20 nazw zwierząt znanych również ludom starożytnym. Do jej stworzenia wykorzystaliśmy zasoby internetowe i grafiki z darmowej strony www.pixabay.com.

Ex ungue leonem – typ spółgłoskowy deklinacji III

Zestaw ćwiczeń wprowadzający nowy materiał gramatyczny

Zakładając, że tematem lekcji będzie kolejna deklinacja — III, proponujemy ćwiczenie, które ma dać młodzieży możliwość przypomnienia sobie i określenia, jakie rzeczowniki przynależą do znanych im już deklinacji I i II. Korzystając z przygotowanej planszy (załącznik 1), uczniowie wspólnie wypełniają tabelkę. Nazwy zwierząt, które nie przynależą ani do deklinacji I, ani II, wpisują do ostatniej rubryki, czyli deklinacji III.

ĆWICZENIE 1.

Wpisz do tabelki nazwy zwierząt zgodnie z przynależnością do danej deklinacji.

DEKLINACJA I	DEKLINACJA II	DEKLINACJA III

Po wykonaniu ćwiczenia prosimy uczniów, aby spróbowali sami, na podstawie zdobytej już wiedzy oraz nazw zwierząt wpisanych do ostatniej rubryki, określić, co wskazuje na przynależność rzeczownika do deklinacji III.

Po omówieniu zasad przynależności deklinacyjnych proponujemy uczniom wspólne przeczytanie zdań, zwracając ich uwagę na wyróżniony rzeczownik *leo, leonis*.

ĆWICZENIE 2.

Czytając zdania, zwróć uwagę, jak odmienia się łaciński rzeczownik *leo, leonis*.

venator, oris m.

In **saxo** *leo* lassus iacet.

iuba leonis densa et flava est.

Leoni dormire placet.

Sub saxi radice **venator** alium *leonem* videt.

Cum *leone leaena* stat.

leaena, ae

Leo, animal magnificum es!

iuba, ae

saxum, i

In **saxo** *leones* lassi iacent.

iubae leonum densae et flavae sunt.

Leonibus dormire placet.

sub radice saxi

Sub saxi radice venatores alios *leones* vident.

Cum *leonibus* leaenae stant.

Leones, animalia magnifica estis!

Upewniwszy się, że uczniowie dokładnie widzą różnicę między liczbą pojedynczą a mnogą, prosimy ich, aby uzupełnili tabelkę i samodzielnie stworzyli sobie wzorzec odmiany deklinacji III typu spółgłoskowego.

ĆWICZENIE 3.

Wzorując się na słowie *leo, leonis*, odmień wyraz *bubo, bubonis*.

	NR. SINGULARIS	NR. PLURALIS
NOM.		
GEN.		
DAT.		
ACC.		
ABL.		
VOC		

Notabene, należałoby tu wspomnieć, że deklinacja III rzeczowników łacińskich, inaczej niż dotychczasowo poznane deklinacje I i II, posiada trzy typy odmiany rzeczowników w zależności od zakończenia tematu oraz szczególnych zakończeń wyróżniających typ samogłoskowy. Zatem na przykładzie wyrazów dotychczas użytych, tj. *leo, leonis* oraz *bubo, bubonis*, powinniśmy pokazać uczniom podział rzeczowników na nierównozgłoskowe i równozgłoskowe oraz poszukać tematu poszczególnych rzeczowników. Na podstawie tych informacji wspólnie z uczniami formułujemy definicję przynależności rzeczowników deklinacji III do typu spółgłoskowego. Dodatkowo prezentujemy wyjątki od tej reguły:

Nota bene!

canis, is   accipiter, tris   sus, suis   grus, gruis

odmieniają się według **typu spółgłoskowego!**

Aby przećwiczyć nowo poznany materiał gramatyczny, proponujemy zadanie w formie klasycznej (4a) lub wykorzystanie do tego jednej z możliwości, jakie oferuje nam platforma edukacyjna Genial.ly, a dokładniej ćwiczenia w formie atrakcyjnych puzzli (4b). Możemy je swobodnie dostosować do potrzeb i poziomu naszych uczniów.

ĆWICZENIE 4A.

Zachowując ten sam przypadek, zamień wyrażenia na liczbę mnogą i przetłumacz:

bubonem raucam	.....	.....
anser albe	.....	.....
testudine lenta	.....	.....
muri parvo	.....	.....
sus rosea	.....	.....
cane venatorio	.....	.....
vulpem astutam	.....	.....
leporis timidi	.....	.....
anas domestica	.....	.....
arieti magno	.....	.....

Rys. 1. Strona tytułowa przykładowych puzzli

ĆWICZENIE 4B.

Udziel właściwej odpowiedzi:

Na kolejnych slajdach umieszczamy pytania i odpowiedzi.

Rys. 2. i 3. Przykładowe strony z pytaniami i odpowiedziami do wyboru

W razie niepoprawnej odpowiedzi uczeń zostanie przekierowany na stronę ERROR i będzie musiał wrócić, aby poszukać prawidłowej.

Rys. 4. Strona, na którą gracz zostaje odesłany po wybraniu błędnej odpowiedzi

Rys. 5. Ostatnia strona przykładowych puzzli odsłaniająca tematyczny obraz

Z każdą poprawną odpowiedzią uczeń przechodzi do kolejnego slajdu, a jednocześnie jest po kawałeczku odsłaniany tematyczny obrazek (tu związany ze zwierzętami) ukryty pod puzzlami. My umieściliśmy jedną z mozaik znalezionych w Domu Fauna w Pompejach.

Ex ungue leonem

Zestaw ćwiczeń poszerzający zakres leksykalny

Jako drugą opcję chcielibyśmy zaproponować lekcję, której tematem będzie zapoznanie uczniów z łacińskimi nazwami zwierząt. Jednak tym razem sugerujemy skorzystanie z innej możliwości platformy Genial.ly, a dokładniej z *Photo Gallery*, którą, podobnie jak poprzednio, możemy samodzielnie dostosować do potrzeb i poziomu naszych uczniów.

Wykorzystując tę samą planszę zawierającą obrazki 20 zwierząt (bez łacińskich podpisów, załącznik 2), wyświetlamy uczniom galerię zdjęć tych samych stworzeń, które mają na swoich kartach pracy. Tym razem są one dodatkowo opatrzone łacińskimi nazwami gatunkowymi nadal funkcjonującymi w biologii. Następnie wspólnie ustalamy, z jakimi zwierzętami mamy do czynienia i wpisujemy na karty ich łacińskie nazwy.

ĆWICZENIE 1.

Wpisz odpowiednie nazwy gatunkowe zwierząt:

Rys. 6. Pierwsza strona przykładowej Photo Gallery prezentująca łacińskie gatunkowe nazwy zwierząt

Rys. 7. Druga strona przykładowej Photo Gallery prezentująca łacińskie gatunkowe nazwy zwierząt

Dla utrwalenia poznanego materiału leksykalnego proponujemy następujące ćwiczenia w formie różnego rodzaju krzyżówek, diagramów, wykreślanek lub uzupełnianek, które uczniowie mogą robić w parach bądź samodzielnie.

..... et ..... obesi quoque incurrunt et
 ..... iam fessis occurrunt. Denique servi tubis iterum sonant et in
 arenam unus ..... cum tribus ..... et duobus .....
 ruunt. Bestiarii bestias feras petunt et eas interficiunt. Tandem porta aperitur
 atque magnus et griseus ..... incurrit. Omnes spectatores clamant et
 plaudunt.

ĆWICZENIE 5.

Quod est animal? Inveni!

Animal, quod latrat, ululat et ringitur.	C ... ..
Animal, quod felit et fremit.	C ... ..
Animal, quod hinnit.	E ... ..
Animal, quod grunnit.	S ... ..
Animal, quod barrit.	E ... ..
Animal, quod coaxat.	R ... ..
Animal, quod rudit.	L ... ..
Avis, quae gringrit.	A ... ..
Avis, quae gemit.	B ... ..

ĆWICZENIE 6.

Quod est animal? Inveni!

L ... .. in fabula.

A ... .. Capitolinae.

T ... .. intra tegumen tuta est.

Hic sunt L ... ..

In uno saltu duos A ... .. capere.

Oculus domini saginat E ... ..

Hic iacet L ... ..

C ... .. mortuus non mordet.

Saevi inter se conveniunt U ... ..

V ... .. pilum mutat, non mores.

Jeśli ponadto chcemy zaproponować uczniom zgłębienie wiedzy na temat przedstawio-
 nych zwierząt, możemy udostępnić im na różnych przenośnych urządzeniach przygotowaną
 przez nas *Photo Gallery*. Wówczas będą oni mogli odkrywać kolejne tajemnice, ponieważ
 pod każdym obrazkiem możemy umieścić np. informacje, co o tych zwierzętach wiedzieli
 starożytni Rzymianie, czy traktowali je tak samo, jak my, czy były dla nich takimi samymi

pupilami, jak są dzisiaj dla nas etc. Po naciśnięciu lupy znajdującej się przy łacińskiej nazwie zwierzęcia pod zdjęciem, uczniowie zostaną przekierowani na osobną stronę, którą wcześniej specjalnie dla nich opracowaliśmy, np.:

Rys. 8. Przykładowa strona Photo Gallery przedstawiająca informacje o psie, które chcielibyśmy przekazać uczniom

Fot. 9. Przykładowa strona Photo Gallery przedstawiająca informacje o lwie, które chcielibyśmy przekazać uczniom

Podsumowanie

W dzisiejszych czasach każdy nauczyciel musi mierzyć się z nowymi wyzwaniami i stale poszerzać swój warsztat dydaktyczny. Łacinnicy z powodu małej liczby podręczników oraz wszelkiego rodzaju materiałów pomocniczych stają przed koniecznością samodzielnego tworzenia ciekawych, barwnych i łatwiejszych do zapamiętania przez uczniów treści. Pracę tę mogą im ułatwić narzędzia cyfrowe, tj. platformy edukacyjne, aplikacje etc., które oferują bogaty zasób szablonów i schematów służących do uatrakcyjnienia prezentowanego materiału, jak i indywidualizacji procesu kształcenia. Dla nas odpowiedzią na te potrzeby stała się platforma edukacyjna Genial.ly, która nie tylko urozmaica zajęcia, ale równocześnie daje możliwość zmiany standardowego i utrwalonego schematu lekcji. Chciałybyśmy, aby zaproponowane przez nas zestawy ćwiczeń stworzyły pomost między lekcją tradycyjną a nowoczesną — interaktywną.

BIBLIOGRAFIA

→ Michalunio, C. (2004), *Dicta. Zbiór łacińskich sentencji, przysłów, powiedzeń, zwrotów z indeksem osobowym i tematycznym*, Kraków: Wydawnictwo WAM.

NETOGRAFIA

- Grafiki – www.pixabay.com
- Przykłady ćwiczeń – genial.ly

ELŻBIETA STAREK Filolog klasyczna, wykładowca języka łacińskiego w Instytucie Studiów Klasycznych i Sławistyki w Zakładzie Filologii Klasycznej Uniwersytetu Gdańskiego. Jej zainteresowania naukowe to gramatyka i dydaktyka języka łacińskiego oraz historia nauczania języka łacińskiego w wiekach późniejszych; sztuka i architektura rzymska, epigrafika. Współzałożycielka Zespołu Badań nad Inskrypcjami Greckimi i Łacińskimi. Jej zainteresowania dydaktyczne to nowoczesne metody i narzędzia oraz gamifikacja w nauczaniu języka łacińskiego.

DR AGNIESZKA WITCZAK Filolog klasyczna, łacynistka. Jej zainteresowania naukowe to łacińska literatura okolicznościowa XVI-XVII wieku, gdańska łacińska poezja okolicznościowa, *laudationes urbium* (pochwały miast), łacińska twórczość profesorów i alumnów Gdańskiego Gimnazjum Akademickiego. Jej zainteresowania dydaktyczne to nowoczesne metody i narzędzia oraz gamifikacja w nauczaniu języka łacińskiego.

Załącznik 1

cattus, i**canis, is****equus, i****aries, etis****sus, suis****vulpes, is****lupus, i****ursus, i****aper, i****lepus, oris****mus, muris****testudo, inis****crocodilus, i****elephas, antis****leo, leonis****panthera, ae****anas, atis****anser, eris****bubo, onis****rana, ae**

Załącznik 2

Podaj nazwy zwierząt przedstawionych na obrazkach.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....